

De Toorts

78

Juni 2009 Jaargang 26

IVN Zuid-Kennemerland

Volg het tempo van de natuur:
haar geheim is geduld.

R. W. Emerson

De Toorts is het blad van IVN Zuid-Kennemerland. Het IVN, Vereniging voor natuur- en milieueducatie, is een vereniging van vrijwilligers, die streeft naar meer natuur en een betere kwaliteit van het milieu. Meer dan 17.000 leden zetten zich actief in voor natuur en milieu door middel van allerlei voorlichtende en educatieve activiteiten. Verspreid over Nederland heeft het IVN ruim 174 afdelingen.

Bestuur

<i>Voorzitter</i>	Jany van Dijk, J. v. Heemskerklaan 12, 2121 XZ Bennebroek, 06-557 059 35
<i>Secretaris</i>	Ouko Beuving, Burg. van Niekerklaan 37, 2182 GL Hillegom, 0252-519325, o.beuving@ziggo.nl
<i>Penningmeester</i>	Robbert-Jan de Bruijne, Esdoornkade 13, 2101 WN Heemstede, 023-5474362, penningmeester@ivnzk.nl
<i>Lid</i>	Rob Veening
<i>Postadres</i>	J. v. Heemskerklaan 12, 2121 XZ Bennebroek
<i>E-mail</i>	bestuur@ivnzk.nl
<i>Gironummer</i>	5007954 t.n.v. IVN Zuid-Kennemerland te Heemstede

Ledenadministratie

Herm Zweerts, Madoerastr. 6, 2022 ZM Haarlem, 023-5277227, hermpz@xs4all.nl

Coördinatoren werkgroepen

<i>Cursussen</i>	vacature		cursus@ivnzk.nl
<i>Excursies</i>	Helga Frömming (tijdelijk)		heksenhuisje@gmx.com
<i>Groene Winkel</i>	Sietse Terpstra	023-5425205	groenewinkel@ivnzk.nl
<i>Kinderen</i>	Frank Jansen	023-5290984	kinderen@ivnzk.nl
<i>Lezingen</i>	vacature		
<i>Natuurbelangen</i>	Hans Kerkhoff	023-5288577	natuurbelangen@ivnzk.nl
<i>Natuurwerkgroep</i>	Marc van Schie	023-5351239	natuur@ivnzk.nl
<i>Oeverwaluwen</i>	Herm Zweerts (tijdelijk); gegevens, zie boven		
<i>Toorts</i>	Jonne Misset	023-5274950	toorts@ivnzk.nl

Aangevraagde excursies

Yneke Bettink 023-5254995

Materiaalcoördinator

Leo v/d Brugge, Gen. Bothastraat 91, 2021 JS Haarlem, 023-5261584,
materiaal@ivnzk.nl

Webmasters

Jan-Willem Doornenbal, Ok Overbeek, webbeheer@ivnzk.nl

Mediacontacten

Marc van Schie, 023-5351239, publiciteit@ivnzk.nl

Promotie-activiteiten

Sietse Terpstra, Twijderslaan 44, 2012 BK Haarlem, 023-5425205,
sietseterpstrahaarlem@gmail.com

Inhoud

Van de redactietafel	3
Duurzame Dinsdag	3
IVN-ZK website	3
Bestuur@ivnzk.nl	4
Paddenoversteekmoeder	4
137 padden over gebracht	5
Oeverwaluwenwand	6
KNNV-lezingen	6
De Natuurgidsencursus	7
IVN-er ontmoet IVN-er	7
Straatje om, rondje thuis	8
De hazelaar (vervolg)	10
Kleine karekiet	11
Contributie 2009	11
Theekruiden-excursie	12
De volgende Toorts	12
Potje kikkerdril, en verder	13
Activiteitenprogramma	14

Colofon

Druk

Paswerk Grafisch, Cruquius

Papier

100% zuur- en chloorvrij papier

Opmaak en vormgeving

(www.)mededeler(.nl)

Redactie De Toorts

Jan-Willem Doornenbal, Marisca van der Eem, Theo Litjens en Jonne Misset

In dit nummer bijdragen van

Sabine Sabelis, Ans Boogers,
Yneke Bettink, Roos Waaijer,
Caspar Janssen.

De jaarbijdrage is voor leden minimaal € 16,50 en voor donateurs minimaal € 15. Leden en donateurs ontvangen driemaal per jaar De Toorts. Leden ontvangen tevens het kwartaalblad 'Mens en natuur' van IVN Nederland.

Van leden wordt verwacht dat zij actief zijn binnen de afdeling.

Uitgebreide informatie over het IVN Zuid-Kennemerland is te vinden op de website www.ivnzk.nl.

Van de redactietafel

Het leven van dieren in de vrije natuur is voor geïnteresseerden altijd verrassend en boeiend. We kunnen er uitgebreid kennis van nemen via tv-programma's bij Animal Planet en National Geographic. Maar er gaat niets boven de eigen directe waarneming in de natuur van dieren waarvan we er een behoorlijk aantal in ieders nabijheid hebben, namelijk vogels.

Ook in deze Toorts komt dat tot uiting daar waar geschreven wordt over de eigen ervaringen, zoals die met het Puttertje, met de kleine Karekiet en de Krooneend en natuurlijk met de oeverzwaluwen. Maar ook eigen ervaringen met padden komen in deze Toorts ruimschoots aan bod.

In het artikel over het oeverzwaluweiland wordt melding gemaakt van de grote fysieke prestatie om honderd emmers zand in zeventig gangen te persen. Zonder ook maar iets af te doen aan de geweldige inzet van de werkgroep, ben ik zo vrij om ook aandacht te vragen voor de grote prestatie van de slanke

vogeltjes om een hoeveelheid zand van ongeveer dezelfde omvang uit te graven bij het maken van nieuwe nestgangen! Als je bedenkt dat een oeverzwaluw ongeveer 14 gram weegt, dan leert een eenvoudig sommetje dat die beestjes per echtpaar dan ongeveer 71x hun eigen gewicht verplaatsen. Omgerekend zou dat voor een mens het verplaatsen van bijna 5000 kg. zand betekenen!

Na dit filosofietje kan uw respect en bewondering voor deze rappe vliegertjes – naar ik verwacht – niet meer stuk.

Theo Litjens

Duurzame Dinsdag

Deze dag wordt dit jaar voor de elfde keer georganiseerd en door het IVN gecoördineerd.

Initiatieven uit de samenleving op het gebied van duurzaamheid worden op die dag – dinsdag 1 september 2009 – aan de regering aangeboden.

De initiatieven van u, of van mensen uit uw omgeving, kunnen worden ingediend via www.duurzamedinsdag.nl. Dit kan tot 3 augustus aanstaande. Op de website vindt u achtergrondinformatie en

inspirerende voorbeelden van afgelopen jaren.

De beste initiatieven kunnen in aanmerking komen voor een

geldprijs. Mensen die zich extra inzetten voor duurzaamheid kunnen beloond worden met het Duurzaamheidslintje. Als u iemand weet, kunt u hem of haar nomineren.

*Contact: Wouter Jan Strietman
(IVN Consulentenschap Noord/Zuid-Holland), tel. 010-4779669 of
0880-064492.*

IVN-ZK website

Het is zover, en officieel sinds de ALV: onze IVN-afdeling heeft een nieuwe website. Veel informatie van de oude site voldeed nog uitstekend en is overgezet. Om de natuurgebieden in onze regio beter te kunnen vinden, zijn kaartjes ingezet. Veel nieuwe foto's zijn toegevoegd en er is ruimte voor nog meer. Voor het gemak van het onderhoud gebruiken we het webbeheer-systeem van de landelijke IVN-website. De site is nu op twee manieren

te vinden: via het oude webadres www.ivnzk.nl en via www.ivn.nl/zuidkennemerland.

Speciaal en alleen toegankelijk voor leden is ook een ledenweb ingericht. Hoe u hierin komt vindt u op de website onder het kopje informatie>voor leden.

In deze site kunt u eigen sub-groepen volgen (bv per werkgroep), informatie en foto's uitwisselen, discussies starten of gewoon elkaar wat beter leren kennen. Deze site is

echt gericht op onderlinge uitwisseling van alles wat voor IVN-ZK-ers interessant is.

Jan-Willem Doornenbal

Plezier en genot!

Ach, het is een open deur, maar wat gaat de tijd toch verschrikkelijk snel!

Als ik dit stukje schrijf, schijnt de zon alweer vrolijk na een paar wel heel donkere maanden. Het is lekker lenteweer en de natuur doet haar best om de meest uitbundige geuren en kleuren te laten zien. Ik kijk er met gemengde gevoelens naar: die prachtig witte sneeuw en dat harde gladde ijs gaf toch ook veel plezier. Maar wie wordt er niet vrolijk en opgewekt van de lente? Van jonge, lichtgroene blaadjes, van pasgeboren onhandig huppelende lammetjes, konijntjes, kalfjes. Van uitvliegende vogels, fladderend op een takje.

Laten we toch vooral genieten van al dit moois. Laten we samen zuinig zijn op alles wat ons voor niets wordt gegeven: een mooie omgeving, fijne collega-leden bij onze leerzame club, ons IVN Zuid-Kennemerland! Ik wens u veel genot de komende maanden.

Algemene Leden Vergadering 2008 (ALV)

Zoals bekend, werd er op 19 maart 2009 wederom een ALV van het IVN Zuid Kennemerland gehouden. De vergadering werd redelijk bezocht, al had ik best graag meer betrokken leden willen verwelkomen.

De goedgekeurde jaarrekening en het jaarverslag 2007 vind je terug op het community- gedeelte van onze website. Diegenen die geen email hebben kregen de verslagen per post opgestuurd.

Tijdens de ALV werden twee nieuwe bestuurders aangesteld: Herm Zweerts en Ouko Beuving. Verder hebben Mieke Ooms en Huib Koel, beiden jarenlang actief als coördinator, aangegeven te stop-

pen met hun werkzaamheden, zij werden hartelijk bedankt voor hun inzet en ontvingen een presentje. Helaas waren ze zelf niet aanwezig, de cadeaus werden meegenomen ter overhandiging door derden. Alle aanwezigen waren positief over de vernieuwde website, waarover uitgebreid informatie werd gegeven.

Jubilarissen

Tot slot werden vier IVN-jubilarissen gelauwerd met een zilveren IVN-speld met bijbehorende oorkonde en een cadeau namens IVN Zuid Kennemerland. Het waren: *Hennie Kenselaar*, bekend van de Groene Winkel, de gidsencursus en enorm veel ondersteuning tijdens activiteiten of evenementen.

Mieke Wilmink, bekend expert op het gebied van de Kennemerlandse landgoederen, verder bekend van het leiden van excursies en haar artikelen in de Toorts. Ook is ze nog enige tijd secretaris van het bestuur geweest.

Marisca van der Eem, nog steeds actief bij de Toortsredactie en bekend van de poëzieworkshops 'dichter in de natuur'.

Niels van Esterik, die al jarenlang een Toortswijk heeft en dat zonder morren en altijd op tijd doet.

Deze vier leden zijn een voorbeeld voor ons allen: zij toonden betrokkenheid bij de natuur, al die 25 jaar! Dank jullie wel!

Jany van Dijk
voorzitter

Leuk om te horen

Na afloop van een kindere excursie vroeg een kind: "Zijn jullie morgen weer open?"

Padden -

In het voorjaar vindt de paddentrek plaats. Dan trekken de padden van hun winterwoonplaats naar het water waar ze zich gaan voortplanten. Helaas moeten ze hiervoor regelmatig ook de grote weg oversteken. Dat kost vele paddenlevens. Om die reden zijn er werkgroepen die de padden helpen oversteken. Dit jaar heb ik voor het eerst ook meegeholpen met de werkgroep Koningshof. Nog nooit een pad in het echt gezien - laat staan aangeraakt - stond ik op mijn eerste ochtend om 7.00 uur klaar. Om de in emmers opgevangen padden samen met iemand anders naar de overkant te brengen. De eerste ochtenden waren er nog geen padden gevonden, maar ik had mazzel: wij hadden de eerste padden van het jaar. Ietwat huiverig

- oversteekmoeder

pakte ik mijn eerste pad vast; er was mij verteld dat ze glibberig en vies waren, en dat viel heel erg mee. Van zichzelf zijn ze koud, net als de nog lage buitentemperatuur. Naarmate je ze langer vasthoudt worden ze ook beweeglijker, want dan worden ze warmer.

Dit jaar was het aantal padden dat de oversteek besloot te wagen, vrij laag. Hiervoor kunnen verschillende verklaringen zijn, één ervan is het vermoeden van een bacterie bij de padden. In de gehele regio Kennemerland waren er weinig overstekende padden. Ik heb het geluk gehad dat ik geen enkele ochtend vroeg op ben gestaan voor lege emmers. In totaal zijn er dit jaar bij Koningshof 1237 padden en 94 kikkers overgezet.

Er zijn jaren geweest dat het er

foto: Sabine Sabelis

duizenden waren. Dan zaten de emmers iedere ochtend overvol. Het is leuk om op deze manier iets voor de natuur te doen; je ziet ook eigenlijk direct resultaat. Daarnaast leer je ook iets over de natuur terwijl je buiten bent. Dat zijn dus drie vliegen in één klap. Je gaat met andere ogen naar de natuur, in dit geval padden, kijken. Het zijn

interessante beestjes die er letterlijk voor gaan in het voorjaar en daarbij een handje geholpen moeten worden met oversteken. Meer over mijn paddenoversteek-hulp: www.ivnzk.wordpress.com en www.padden.nu.

Sabine Sabelis

in totaal 138 padden en 8 kikkers
We hebben 138 padden en 8 kikkers over gebracht

Op 27 maart dit jaar verzorgde de Kinderwerkgroep een excursie voor groep 4 van de basisschool Bos en Vaart. Ze gingen padden overzetten bij Koningshof, voor kinderen altijd weer een spannende bezigheid. Kindergids Ans Boogers, die de excursie coördineerde, vroeg aan de juf van groep 4 of zij misschien een verslagje wilde schrijven. Zij ontving geen verslagje van de juf, maar van de kinderen, in de vorm van een mooi boekwerkje met tekeningen en verhaaltjes.

Helaas moeten we voor De Toorts een selectie maken, we hadden het u graag allemaal laten zien. Bijvoorbeeld Sterre, die schrijft: Ik zat donderdag op me stoel te wiebebele. Wat zou er gaan gebeuren. Of Lisa die zegt: En het leukste is dat je

ze mogt vasthouden en het was heel leuk. Of Doris die schrijft hoeveel kikkers en padden er overgezet zijn en dan afsluit met: Ik hoop dat me moeder trots is.

Als je ziet en leest hoe enthousiast de kinderen zijn, weet je hoe belangrijk de schoolexcursies van onze Kinderwerkgroep zijn.

Laat ze maar komen ...

Op deze eerste lentedag kunnen wij het met het weer niet beter treffen. De zon staat te stralen op ons eiland. Met elf man beginnen we aan onze taak: het jaarlijkse onderhoud van het oeverzwaluweiland in de Toolenburgerplas in Hoofddorp. Voor de overtocht maken we dit jaar gebruik van een bootje. De waadpakken kunnen zo achterwege blijven. Beurtelings is iemand schipper om personen, materialen en zand te vervoeren naar het eiland.

Eenmaal op het eiland aangekomen, maken we een start met het reinigen van de nestgangen. De zwaluwen blijken hun nesten tot wel 1½ meter diep te hebben ingegraven. De armen gaan tot aan de oksels in de nestgangen om het oude nestmateriaal eruit te halen. Grondboren en schepjes gebruiken we hierbij als gereedschap. Tot onze verrassing halen we uit één van de nestgangen nog een intact, verlaten nest, waarin nog vier eitjes liggen. (zie foto).

Er gaat ook veel tijd zitten in het opnieuw vullen van de nestgangen met grond (leemhoudend zand). Kleine beetjes zand worden geduldig schepje voor schepje ingevoerd en aangedrukt met speciaal hiervoor ontwikkelde duwbuizen. Het zand wordt aangevoerd met een kruiwagen vanuit de directe omgeving, daarna overgedaan in vuilniszakken en emmers en voorts per boot vervoerd naar het eiland. Ongeveer zeventig gangen zijn opnieuw aangevuld, waarbij naar schatting honderd emmers zand in de nestgangen zijn 'geduwd'.

Dit was de kern van de klus die in één middag geklaard is. Daarnaast waren er nog verschillende nevenactiviteiten en belevenissen. Wat opviel tijdens deze prachtige dag, was dat van het nieuwe recre-

atieterrein volop gebruik gemaakt wordt. Er was veel belangstelling voor waar we toch mee bezig waren. Regelmatig stond een van ons uit te leggen wat er gaande was op dat eilandje. Een aantal wandelaars maakte zich oprecht zorgen, men was bang dat we de nesten zouden verstoren ... Een drietal buurtkinderen mocht mee varen met het bootje en hebben een rondleiding gekregen op het eilandje. Voor de publiciteit was Nico Buiten van Radio Haarlem 105 langs gekomen en hij heeft ons geïnterviewd. Daarna stak ook Nico nog de handen uit de mouwen.

Een ander opvallend detail was dat de vrijwilligers op het eiland afkomstig waren van wel acht verschillende natuurgroepen. Vogelliefhebbers van IVN Zuid-Kennemerland, Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland, Heimanshof Hoofddorp, Thijsses Hof Bloemendaal, Imkervereniging Amstelland, IJsvogelwerkgroep Zuid-Kennemerland, KNNV Haarlem e.o. en Landschap

*foto: Johan Stuart, 21 maart 2009
(zie de website voor meer foto's)*

Noordholland waren op persoonlijke titel aanwezig. Het streven is dat een groep vanuit Hoofddorp het eiland zelfstandig gaat onderhouden. De eerste contacten met Hoofddorpers zijn gelegd. Onder welke vlag dat gaat gebeuren is even minder van belang. Dat zal ook de zwaluwen een zorg zijn ...

*Herm Zweerts
IVN Zuid-Kennemerland*

KNNV-lezingen

In Ter Kleef, aanvang steeds 20.00.
Zie www.knnv.nl/haarlem/activiteiten.htm

vr. 11 september: Evolutie, Hans Steur

di. 22 september: Extramadura (Spanje), natuurgids Johan Bos

do. 19 november: Vleermuizen, Anne-Jifke Haarsma

do. 10 december: Vogels ringen, Han Buckx

Het gaat goed met de Natuurgidsencursus

Nu wij dit schrijven zit driekwart van de cursus er op. Naast de cursus zijn de cursisten ook nog actief bij activiteiten van de afdeling. Ze krijgen hun diploma op zaterdag 7 november 2009.

In groepjes doen de cursisten gedurende negen maanden waarnemingen in een natuurterreintje. Elk groepje maakt een verslag en ze geven in hun terrein een excursie.

Binnen de werkgroepen van IVNZK voeren de cursisten negen praktijkprojecten uit. Aan het eind van de cursus verzorgen alle groepjes een eindpresentatie over hun praktijkwerk.

Wij hebben veel steun van ervaren IVN-ers als docenten, gidsen en begeleiders. De cursisten krijgen zo contacten binnen de afdeling. Het is een fijne groep, waar een onder-

linge band is gegroeid. De inzet is groot. Als cursusteam voel je je er prima bij.

*het cursusteam,
Erna Schreuder, Machteld Visser,
Anne Nicolai, Jan Saveur*

IVN-er ontmoet IVN-er op vakantie

Mijn man en ik fietsten begin mei drie dagen langs de oude Zuiderzee. Bij Kalenberg is onze eerste overnachting bij 'vrienden op de fiets'. Wat een toeval de volgende morgen: staan we voor een vlonderbrug te wachten in Ossenzijl, staat daar een IVN-er (herkenbaar aan de IVN-bodywarmer en naambadge!) de brug open te draaien voor de Kuunder punter waarop ze IVN-vaarexkursies geven door de Weerribben. Ik vertel haar dat ik van het IVN Zuid-Kennemerland ben en dat we ons wilden inschrijven voor deze vaarexkursie, maar dat het volgeboekt was. Wat een geluk, er waren een paar afmeldingen, dus fietsen op slot en hup in de boot.

(De IVN-gids-brugwachter blijkt ook nog Jonne Misset te kennen van een IVN-zomerweek. Dus hierbij doe ik Jonne de groeten van Colette de Haas.)

Ik geef u graag een kort verslag van de vaarexkursie.

We varen met de laatste authentieke Kuunder zeepunter KU11, in 1912 gebouwd door de bekende firma Huisman. Vroeger in gebruik als vissersboot op de Zuiderzee. Nu in bezit van een stichting die ook het onderhoud doet en gevaren door

schipper Hennie Tonnema, als vrijwilliger. Voor de vaarexkursie vraagt men € 7 om het schip in stand te kunnen houden.

De boot vaart sinds een aantal jaren elektrisch (als vervanging van de luidruchtige dieselmotor). Maar als er genoeg wind is, wordt er mee gezeild; ook deze dag deed af en toe de fok mee.

Met de punter hebben we diverse vaarten genomen, dwars door de Weerribben heen. De ribben —waarop men de turf droogde— zijn drie meter breed en de ruimte ertussen is maximaal dertig meter breed. Het moet goed bemalen worden anders verdroogt het; de molentjes zijn overal te zien. Vroeger gebruikten turfstekers de vaarten, tot men de turf niet meer nodig had als brandstof. Daarna kwam het riet (het bekende Kalenberger Riet) voor rieten daken en rietmatten. Het riet wordt nog steeds gebruikt en dat was ook te zien; er werd flink gewerkt die dag.

Planten en dieren die we gezien hebben of die er voorkomen: Gele lis, Pluimzegge, Blauwe Zegge, wortels van de Gele Plomp, Zonnedauw, Smeerwortel, Els, Vuilboom, Krabbescheer, Waterzuring, Moeraswolfsmelk,

Watermunt en Kaalmoes (Kaalmoes). Verder: Karekiet, Baardmannetje, Fitis, Kiekendief en Roerdomp. En: Vuurvlinder, Grote Glazenmaker, en vele andere libelsoorten. De vos komt er niet voor (die houdt niet van natte voeten), maar wel de bunzing.

Als afsluiting kregen we van Colette een bekertje watermuntthee, helemaal in stijl. Schipper Hennie dronk toch liever een glaasje Kaalmoes (Berenburger). Zoals jullie hebben gelezen, was het een leuke, gezellige, leerzame en verrassende dag in de Weerribben.

*Ans Boogers,
IVN Kinderwerkgroep*

Een IVN-er heeft maar weinig nodig om te kunnen genieten van de natuur. Wat bomen in de straat, plantjes tussen de stenen, vogels in de tuin en wat er nog meer binnen oogbereik is – of net verborgen. Neem nu de mussen in mijn achtertuin. Ik heb ze jaren gemist en opeens waren ze er deze winter weer. En ze zijn er nog steeds, al zijn het er wat minder. Ze horen bij mijn jeugd, later bij het zitten op een terras waar ze nog net niet het lekkers opaten van je bordje. En nu zijn ze er weer: badderend in de waterschalen, de kruimels opetend, want hier kan van de grond gegeten worden. Eeuwenlang zijn ze geminacht, maar nu zijn ze opeens nieuws, want bijna verdwenen; dan word je van belang. Dus nog even genieten van mijn koffie en de mus- sen voor ik echt op stap ga.

Als ik de voordeur uitstap, zie ik tegen de muur een flinke paarden- bloem, vol in bloei. Die heb ik kun- nen redden uit een paar trekgrage handen. Ik vind het een prachtige bloem en bermen vol paardenbloe- men vind ik net zo mooi als bermen vol krokussen. Oké, iets minder kleurrijk, maar wel zo boeiend. Meestal lees ik pas achteraf over de dingen die ik onderweg heb gezien.

Deze keer had ik echter al iets gele- zen over paardenbloemen en ik ga nu kijken of dat klopt.

Ik loop over het pad langs de sloot en inderdaad, waar gemaaid wordt zijn de paardenbloemen heel laag, bijna tegen de grond aan. Waar de maaier niet komt - langs een muur, rond een boom - zijn de stelen veel langer.

Het klopt ook dat de uitgebloeide bloemen met hun pluizenbollen een stuk hoger staan dan toen ze bloei- den. Ze steken er echt bovenuit zo- dat de wind goed vat kan krijgen op de zaden. Ik heb hier eigenlijk nooit op gelet en het is leuk te merken dat lezen mijn blik scherpt.

Soms weet ik niet of ik nu omhoog moet kijken of voor me op straat. Er is zo veel te zien. Voor mij is één van de lentebodes het vroegelinget- je. Dat vind ik zo'n dapper don- dertje. Dat wurmt zich maar tussen de stenen door met die tere blaadjes en stengeltjes. Prachtige naam ook. Voor mijn gevoel waren ze dit jaar laat. Ik heb ze ook massaal bijeen gezien in de duinen, maar voor mij horen ze op de stoep. En bij de sloot hoort dan een els. Een paar weken geleden liep ik er ook langs toen er nog geen blad aan zat. Maar de katjes zwaaiden in de wind en dat vroeg om een gedicht en een foto.

ELS

binnen haar winterkroon worden kriskrassende takken zienderogen versluierd door uitknoppend groen

sapstromen tarten de zwaartekracht

en als de tijd daar is hangt zij schaamteloos haar katjes uit

m'

De tijd van uitkomende bladknop- pen is nu grotendeels voorbij. Jammer. Ik vind het toch zo prach- tig die knoppen open te zien gaan en dan het blad of de bloem in het klein al helemaal te zien. Het is echt een geboorte die je gadeslaat. Dat tere blad, met soms zachte haartjes erop of erlangs. En als je dan de volgende keer langs komt, is het rekken en strekken al achter de rug en hebben de bladeren zich inmid- dels ontplooid. Voor mij is het leukste dan voorbij. Zomerbomen, vol in blad, vind ik het minst aan- trekkelijk. Maar gelukkig komt er altijd een herfst na. Hoor mij nou, het is nog volop lente. Het fluitenkruid bloeit, de boterbloemen, de pinksterbloemen, de vogelmelk, de dovenetel, de ... gewoon genoeg te genieten voor ieders straatje om, al is het nog zo klein en dichtbij.

Mussen (*Passeridae*) zijn een familie in de orde der zangvogels. De bekendste soort is de huismus. In de Latijnse naam zie ik iets van 'aanpasser' en dat vind ik wel passen. Ik heb nooit geweten dat het getsjilp als gezang werd aangeduid. Maakt niet uit, ik geniet van die bruine scharrelaar die na tijden van weggevoerd weer terug is in mijn tuin.

Het is nu 2009 als ik over de mus schrijf. Maar dat werd heel lang geleden ook al gedaan. Het vroegste dat ik kon vinden was uit 1608 : 'MUSSCHENTONG. De haewkens oft vruchten van de Esschen worden genaemt inde Apoteken..., dat is Vogelstonge, oft Mussentonge. En in die tijd werden matrasjes of kussentjes gevuld met 'Mosschenveeren'. Hoeveel mussen zouden daarvoor nodig zijn geweest? Ik ben bang heel veel. Maar daar zaten ze toen niet zo mee. Mussen hebben nooit hoog in aanzien gestaan. Nu ze de laatste jaren dreigden te verdwijnen, worden ze pas gewaardeerd. Maar in 1642 werden vogeltjes vooral vanwege hun eetbaarheid gewaardeerd, hoewel: De Vincken en Leeuwerken...sijn meest al licht te verteeren...De Mossen zijn wat harder...

Ook in de spreekwoorden kwam de mus er niet echt voordelig uit. In 1810 : 'zijn kruid op de mussen verschieten' (zijn moeite besteden aan een te geringe zaak). En 'iemand blij maken met een doode mosch' (voldaan zijn zonder genoegzame reden).

Als je rond 1857 'een mosch van een meid' genoemd werd, was er weinig aardigs aan je te ontdekken. En dan kan het ook zo gebeuren dat er een 'mussengild' werd opgericht: een vereeniging tot het doodschietsen van mussen in den zaaitijd. Als ik weer eens in een museum van oude kunst ben, zal ik opletten of ik een mus in de handen van een jonge vrouw zie afgebeeld. Dat duidt op wulpsheid. Dit vanwege de toen verbrede opvatting over de aard van deze vogel. Nee, dan maar liever nu leven als mus.

De paardenbloem (*Taraxacum officinale*) is een soort uit de composietenfamilie (Asteraceae). Ik heb altijd gedacht dat er maar één soort paardenbloem bestond. Maar dat is niet zo. Er zijn duizenden microsoorten die over de hele wereld voorkomen. Een stuk of tien hiervan bevinden zich alleen hier in Nederland. In Nederland zijn ten minste 250 microsoorten bekend. Een microsoort is een kloon of mengsel van klonen, die morfologisch onderscheidbaar van elkaar zijn. En het gezegde: 'onkruid vergaet niet', klopt ook niet. Door toenemende bemesting van graslanden en de verdroging van natuurgebieden zijn variëteiten zeldzaam geworden. Sommige soorten worden ernstig bedreigd en enkele zijn al wereldwijd uitgestorven.

Paardenbloemen zijn een goede graadmeter voor het beheer van

natuurgebieden. Als sommige microsoorten verdwijnen en andere verschijnen, is er iets veranderd in de milieuomstandigheden. Want de verschillende microsoorten hebben voorkeuren voor verschillende standplaatsen en omstandigheden. De gewone paardenbloem met zijn vetgele bloemen domineert in onze graslanden. Maar er zijn ook schraalland- en moeraspaardenbloemen. En op droge zandgronden overheerst de oranjegele paardenbloem en de zandpaardenbloem. Deze microsoort heeft vrij kleine bloemhoofdjes en tengere bladeren.

Paardenbloemzaadjes worden niet alleen door de wind verspreid. De Europese paardenbloem is in 1620 waarschijnlijk door de *Pilgrimfathers* naar Noord-Amerika gebracht en de gewone paardenbloem is met een lading graszaad naar Zuid-Amerika vervoerd. Een Finse botanicus ontdekte rond Finse havens enkele soorten die hij niet kende uit de rest van het

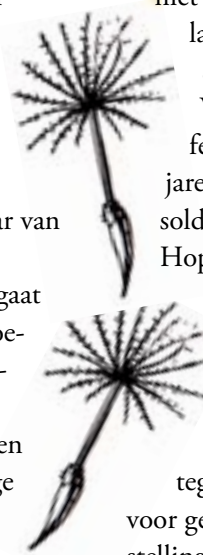
land. Enkele plantjes leken op soorten uit Zuid-Duitsland.

Waarschijnlijk zijn de betreffende zaadjes in de bezettingsjaren 1941-1944 door Duitse soldaten meegenomen.

Hopelijk heb ik wat meer

belangstelling voor deze ondergewaardeerde bloem verspreid.

Kom je op een oud schilderij een paardenbloem tegen, dan staat dat symbool voor gematigdheid. Dit in tegenstelling dus met de mus.

Marisca van der Eem

De hazelaar (vervolg)

In de vorige Toorts schreef Yneke over de hazelaar. Omdat er zoveel over te vertellen valt, hebben we besloten een vervolg op dat verhaal te maken.

Behalve dat de hazelaar zeer voedzame en smakelijke zaden geeft, worden ook takjes, bladeren, bast en takken veelvuldig gebruikt, zeker in het verleden.

Mede doordat snoeien geen enkel probleem voor de hazelaar lijkt te veroorzaken, is het een welkome bewoner van hagen en geriefbosjes. Dit zijn bosschages van beperkte afmetingen, waar vooral wilde, inheemse bomen, struiken en kruidachtigen leven. Zij dienen de mensen tot het lenigen van hun eerste levensbehoeften, zoals: voeding, kleding, beschutting, materialen voor gereedschap, brandhout, een woning en ten behoeve van hun gezondheid.

De hazelaar voor dagelijks gebruik

Bast en bladeren kunnen – snel gedroogd bij maximaal 40° C – goed bewaard worden voor de rest van het jaar. De oogst van de bast valt van maart tot mei, die van de bladeren in juni en juli. Men gebruikt ze als aftreksel voor het stelpen van ernstige bloedingen, etterende wonden, open benen en lastige aambeien. Thee van de bladeren is licht vochtafdrijvend en werkt tegen hevige menstruatie.

Van de gepelde, gemalen noten – die rijp zijn in september – kan men met toevoeging van verse gist een alcoholisch extract maken, dat men ook voor wondbehandeling gebruikt. Gehakte noten

met honing zou een goed hoestmiddel zijn.

Van bast en twijgen kan men touw, manden en horden vlechten. Horden worden gebruikt voor 'vakwerkhuisen': het eikenhouten geraamte wordt met horden gevuld alvorens het af te smeren met leem of ander materiaal. In Nieuw Caledonië gold de twijg van de hazelaar als manlijk symbool. Daarmee kon men vrouwen en dieren pijnigen?! (las ik ergens). Takken zijn heel geschikt als bezemsteel, gereedschapssteel of wandelstok. Vanwege de groei vorm (gaffelvormig) ook goed bruikbaar als kruk, voor iemand met een geblesseerd been. En dan ... met één mooie hazelnoot kun je een hele, geschilde wandelstok politoeren! Die groeiwijze maakt een tak ook heel geschikt als wichelroede, vooral ook omdat de hazelaar vaak bij water groeit. Of neem een twijg als uiteinde van uw hengel, deze trekt namelijk vissen aan. Maar ... voordat u enig onderdeel van de hazelaar gaat afnemen, bedank dan altijd Vrouw Hazel – zij woont immers tussen de takken! – voor de gift, dat wil zeggen: doe het met respect en dankbaarheid.

Hoewel ik de hazelaar tot nu toe als struik kende, begrijp ik dat hij door zijn aanwezigheid met jarenlange, gemakkelijke giften, als boom grote indruk heeft gemaakt op oude volken. Zowel de Germanen, als de Grieken, de

Romeinen en de Kelten vereerden de hazelaar. Allen hebben wel goden die in de hazelaar huizen, of hebben belangrijke betekenissen en gebruiken, gerelateerd aan de hazelaar. Bij de Kelten staat de hazelaar direct onder de eik, als tweede van de heilige bomen.

Wist u overigens dat rond de eiken bij het huisje van Roodkapjes grootmoeder een hazelaarhaag groeit? En dat Assepoester een hazelaar plantte op haar moeders graf? Wist u ook dat er in Nederland zeven soorten vlinders zijn die de hazelaar – in meer of mindere mate – als voedselplant claimen? Het zijn: de gevlamde vlinder, de wapendrager, de zomervlinder, de kleine zomervlinder, de dromedaris, de eekhoorn en het kroonvogeltje. U komt na het lezen van het bovenstaande ongetwijfeld – net als ik – nog veel meer interessante informatie over de hazelaar tegen.

Yneke Bettink

Kleine karekiet

Gekwetter, in een boompje, langs de Amstel. Ik kijk, al hardlopend, op. Blijkbaar hoor ik - en dat kan alleen maar onbewust zijn - dat dit geen vink of koolmees is. Een geel streepje in de flank, in een flits, het zal toch niet waar zijn ...?

Ik stop. De man in de tuin van het huis waarvoor het boompje staat, kijkt me verbaasd aan. Een jogger die in een boom staat te turen, dat is nieuw.

Het is waar: een putter. Twee putters zelfs. Ze springen elkaar opgewonden achterna, van tak naar tak. Ik zie nu duidelijk de rood-wit-zwarte kopjes. 'Scharlaken rood' moet dat zijn, lees ik later in mijn vogelgidsje.

Kinderlijke blijdschap. Putters. Voor het eerst helemaal zelf ontdekt, zomaar op een zonnige namiddag in april.

Ik loop verder. Het is niet de bedoeling voortdurend te stoppen tijdens het hardlopen.

Op de weg, in de polder Onder Amstelveen, staat een vijftiger in een enorme regenjas, met enorme baard, met een enorme verrekijker naar weidevogels te kijken. Blijkbaar heeft hij iets belangwekkends gezien, want hij laat zich niet afleiden door een jogger meer of minder. Bijna houd ik opnieuw halt, om te vragen waarnaar hij kijkt, maar ik beheers me. Doortrainen, doelen halen! Een paar kilometer verder, achter de molen aan de Amstel, bij een rietkraagje aan een miniwatertje, staat een flink voorlichtingsbord met een afbeelding van een vogeltje. Tientallen keren ben ik hier al voorbij gered en altijd weer die vraag: welk vogeltje zou het zijn? Altijd doorgelopen.

Maar nu stop ik. Ik ben toch al uit mijn ritme, vanwege de putters. Het is de kleine karekiet. Een rietvogel. Ik kijk om het bord heen.

Blijkbaar verwacht ik het vogeltje meteen te zien, bovenin een rietpluim.

Dat komt: vorig jaar fietste ik in de buurt van de Vinkeveense Plassen. Daar stond opeens een groot bord met een krooneend erop. Nog nooit gezien, de krooneend. Ik stapte af en warempel, 10 meter achter het bord dobberde precies dezelfde, tamelijk zeldzame krooneend op het water, zijn snavel in precies dezelfde richting als op het bord. Het beest was niet van plastic, het was geen grap, want toen ik de waterkant naderde, zwom hij weg.

Nu nog de echte kleine karekiet. Ik zie of hoor niets. Veel kunnen er ook niet zitten, in dit kleine stukje riet. Misschien zit er maar een eenzaam karekietje. Een kleine karekiet, met een heel groot voorlichtingsbord, helemaal over hem alleen.

Ik wandel verder naar huis.

Caspar Janssen

Caspar Janssen is verslaggever bij De Volkskrant. Deze column verscheen daar al op 15 april 2009.

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Bestand:Karekiet.jpg>

Contributie 2009

Tijdens de Algemene Ledenvergadering van 19 maart jongstleden is besloten de contributie voor het jaar 2009 opnieuw ongewijzigd te laten.

De contributie is:

voor leden	€ 16,50
voor huisgenootleden	€ 4,50
voor donateurs	€ 15,00

Dit zijn minimumbedragen, een hoger bedrag mag en is zeer welkom.

Leden en donateurs waarvan wij een e-mailadres hebben, zijn hierover reeds geïnformeerd. Een aantal van hen heeft inmiddels ook daadwerkelijk de contributie overgemaakt, waarvoor onze dank. Degenen die hun contributie nog niet hebben overgemaakt, verzoeken wij vriendelijk dit alsnog te doen. Dit kan door het betreffende bedrag over te maken naar: rekening nummer 5007954, t.n.v. IVN afd. Zuid-Kennemerland te Heemstede. Vergeet niet uw achternaam te vermelden.

*Robbert-Jan de Bruijne,
penningmeester*

Bloempjes en blaadjes die samentrekken in de theepot

De zon schijnt en er staat een grote groep mensen te wachten om mee te gaan op de excursie Theekruiden Middenduin. Yneke Bettink en Peter Boers zijn de gidsen.

Ik sluit me aan bij Yneke die vertelt dat zij tijdens haar wandelingen altijd loopt te 'grazen'. Dat gaan wij ook doen. Ons eerste blaadje dat we proeven is wat zuur. Aan de struik komen later bessen, dus de naam Zuurbes vergeten we niet meer. Yneke weet op een leuke manier de aandacht van kinderen en volwassenen vast te houden. Zo leren we meteen dat je niets moet pikken als er niet minstens 100 dezelfde plantjes op die plek staan. Er wordt dus geregeld vrij globaal geteld voor we iets plukken. Maar het maakt indruk en ook dit vergeten we niet.

Iedere keer als we iets plukken, gaat het in de verzamelzakjes voor later: de na-thee bij de Zandwaaier. Ze krijgt ons zelfs aan het plukken van brandneteltoppen en die gaan we dan ook nog proeven. Ik heb niet genoeg tegen de haren in (of was het juist met de haren mee?) gestreken en krijg prikkels op mijn tong. Er komen ook verhalen van toehoorders los en zo leer ik deze middag heel wat over de planten en bomen die hier in dit prachtige gebied staan. We zien vlinders, dikkopjes, bladeren van

het Groot Hoefblad die als paraplu of kledingstuk kunnen dienen.

En tot het theedrinken aan toe blijven ook de kinderen vol interesse mee lopen. De speciale, zelfverzamelde thee hebben zij zeker verdiend.

Wij trouwens ook en in de glazen theepot was het een prachtig gezicht, die blaadjes en bloempjes samen te zien trekken. Yneke en Peter bedankt!

Marisca van der Eem

De volgende Toorts: we houden het nog even geheim

Nou nee, we lichten één tipje op: de volgende Toorts is een heel ander blad dan u gewend bent.

Wij hebben het hele proces van denken, schrijven en maken uit handen gegeven, voor één kerstje maar hoor. Het is namelijk een praktijkopdracht geworden voor onze Natuurgidsencursus. Daarom zal die Toorts gemaakt worden door een paar cursisten. Met het redactieteam op de achtergrond voor advies en vragen. En het leuke is: we weten natuurlijk wel iets meer dan u op dit moment, maar hoe de oktober-Toorts eruit komt te zien is, voor ons ook nog een verrassing.

We geven het nieuwe redactieteam graag de gelegenheid er helemaal een 'eigen' Toorts van te maken. Daarom kunt u voor het komende nummer ook geen artikeltjes, aankondigingen of mededelingen aanleveren. Wij hopen dat u daar begrip voor heeft.

Jonne Misset

Potje kikkerdril, en verder

Ongeveer eind maart zijn we met ons gezin gaan wandelen bij Duinen Kruidberg. In onze tas zat een picknick en een lege honingpot. We wilden kikkerdril gaan vangen in een overwoekerd zwembad.

Er was daar kikkerdril. De kikkerdril ging in de honingpot mee naar huis.

De pot werd op het tafeltje van de kinderen gezet. Zij zouden zo kunnen meemaken hoe eitjes tot visjes tot kikkers werden. De eitjes kwamen al snel uit en daarmee het besef dat het houden van kikkervisjes een project is.

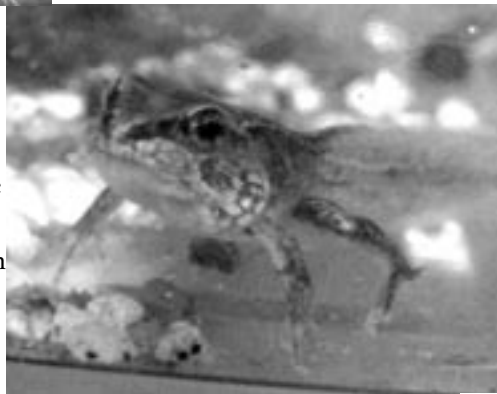
Wat eten kikkervisjes? Hoeveel ruimte hebben ze nodig? Is kraanwater in een bak beter dan slootwater of niet? Hoe ruim je kikkervisjespoep op? Die platworm heeft die nou een deel van de eitjes opgegeten? Hoe lang duurt het eigenlijk voor ze pootjes krijgen?

Al vrij snel na ze uitkwamen heb ik met de kinderen een aquariumbak gekocht en wat waterplantjes. Waterplantjes om het water zuiver te houden. Na water uit het Spaarne gehaald te hebben, mochten de visjes verhuizen. In het water zweefden kleine doorzichtige beestjes. Wie weet lusten kikkervisjes die wel. Manlief is het internet opgegaan, op zoek naar informatie over kikkervisjes, en ik had een kinderboekje over kikkervisjes opgediept. Regelmatig zaten de kinderen te kijken naar 'onze' visjes, en ook wij vonden het even leuk. Er verscheen een vergrootglas naast de bak. Om de paar dagen haalden we vers water uit de sloot. Er kwam nog een watermunt, slakjes die op het

plastic van de bak zaten, kleine beestjes die op hun rug zwommen en nog meer platwormen. Ik legde grind op de bodem.

Onze visjes groeiden, we deden kennelijk iets goed. Het deed me denken aan de tijd dat de kinderen baby's waren en ik, als ik bang was te weinig melk te hebben, gerustgesteld werd met de zin 'als ze goed poepen eten ze ook voldoende'. Onze kikkervisjes poepten goed. Mijn man had gelezen dat zodra de visjes pootjes zouden krijgen, ze een blad of iets anders nodig hadden om op te zitten. Hij bouwde een vlotje. Maar we hadden nog even geduld nodig. Ondertussen vroegen we ons wel af wat we ze tegen die tijd te eten zouden moeten geven. Op het internet werd geschreven over rode muggen en het lokken van fruitvliegen met fruit. Ik hoopte dat ze genoeg zouden hebben aan de slootbeestjes. Er werd gewaarschuwd voor het gevaar van kannibalisme in geval van tekort. Dat moest voorkomen worden. Zo waren we bezig met het aanleg-

gen van een mini-ecosysteem om de kikkers groot te laten worden. De achterpootjes groeiden en onze dochters waren vaak voor het aquarium te vinden. Ze vonden ze lief en wilden ze vasthouden. Ik vond dat maar matig. Hoe stressbestendig waren kikkers eigenlijk?

De voorpootjes kwamen erbij, en het vlot werd gebruikt. Opeens zaten er drie minikikkertje op het vlot. De kinderen vonden ze schattig. Ik ook. Ook klommen ze tegen de wand van de bak omhoog en moesten we de bak afsluiten van boven.

Op een dag vond ik een kikkertje wel heel lang niet bewegen, (donderkopjes en kikkertjes kunnen zich heel lang heel stil houden) het bleek een dood kikkertje te zijn. Hoe kon dat nou? Toch te weinig eten? Te veel stress doordat het uit de bak was gehaald? Was hij met zijn kop tegen de wand geknald na een te grote sprong? Opeens leek het omhoog klimmen van de kikkertjes langs de wanden op ontsnappingspogingen. De kikkertjes waren nu ongeveer 'n halve duim groot en konden met een sprong het halve aquarium overbruggen. Het werd tijd voor de echte sloot.

In de sloot wordt minder dan 1% van het kikkerdril ook echt kikker. Onze score was hoger zonder grote jagers. Nu maar hopen dat onze kikkertjes niet meteen een lekker hapje worden voor zo'n rover. Wie zal het zeggen?

Roos Waaier

Kikkervisje; kikker (foto: jwd)
kikkercyclus (poster in Kabouterland Exloo)

Activiteitenprogramma Zomer 2009

IVN, Vereniging voor Natuur- en Milieueducatie, afdeling Zuid-Kennemerland

Woensdag 10 juni 19.00 – 21.00

De moeite waard! Westelijk Tuinbouwgebied

U wandelt door de duinzoom op een strandvlakte aan de grens van Haarlem. Vroeger was dit het groente- en bloembollengebied van Haarlem. Duinvliet is een oud buiten dat grenst aan Elswout. Dit gebied heeft monumentale bomen met veel holenbroeders, maar het is nogal verwilderd en rijk aan wilde planten. Het tuinbouwgebied is al jaren een twistpunt tussen gemeente, bewoners en de eigenaren. Er is een actiecomité actief om het tij te keren. In elk geval is een avondje wandelen en kijken de moeite waard.

- ⊙ bij café Het Wapen van Kennemerland, Ramplaan 125
- ① Erna Schreuder 023 - 5314647

Zondag 14 juni 12.00 – 13.30

Excursie Waterbestjes Poelbroek

Trek waterdicht schoeisel aan en kleding die bestand is tegen buiten, dus niet nieuw en hagelwit. Kinderen en hun begeleiders vangen en bekijken zelf waterdierpjes.

Om de waterdieren te vangen gebruiken we schepnetten en om ze uit te zoeken en goed te bekijken hebben we witte plastic bakken, glazen potten en loeppotjes. Het IVN heeft deze materialen te leen, maar neem zelf ook een lichtgekleurd afwasteiltje en een schepnet mee. Ook theezeeffe, lepel en loeppotje zijn handig om de vangst uit te zoeken.

U krijgt deskundige uitleg van ervaren gidsen.

- ⊙ vanaf het einde van de Bernadottelaan bij de Meerwijkplas
- ① Dik Vonk 023-5254140

Donderdag 18 juni 19.00 – 20.30

Zeedorpenlandschap Zuidduinen Zandvoort

Grootste restant van een duingebied dat is verbonden met de eeuwenoude Zandvoortse zeedorpencultuur. De karakteristieke zeedorpenvegetatie is hier rijk ontwikkeld.

- ⊙ vanaf parkeerwachtershuisje Ir. G. Friedhoffplein, Zandvoort zuidwest.
- ① Erna Schreuder 023-5314647

Zondag 21 juni 11.00 – 12.15

Kinderexcursie Natuurpad Boerderij Zorgvrij

Nieuwsgierig wat er allemaal in het bos te vinden valt? Doe mee aan het natuurpad bij de boerderij Zorgvrij en laat je verrassen door de natuur.

- ⊙ Receptie van Boerderij Zorgvrij, Genieweg 50, Recreatiegebied Spaarnwoude
- ① Frank Jansen 023 - 5290984

Dinsdag 23 juni 19.00 – 20.30

Zeedorpenlandschap Kostverlorenpark Zandvoort

Duinterrein met interessante cultuurhistorie en rijke flora.

- ⊙ 19.00 uur, ingang Quarles v. Uffordlaan 1, Zandvoort
- ① Roelof Boddaert 023-5717773

Woensdag 1 juli 19.00 – 20.30

Cultuur en natuur Huize Vogelzang

Kom kennis maken met cultuur en natuur op dit bijzondere landgoed, dat relatief weinig wordt bezocht.

Geniet van de bijzondere sfeer en de stilte.

U maakt grote kans om reeën te zien, die een weinig schuwe indruk maken.

- ⊙ Verzamelen op het parkeerplaats van restaurant Panneland.
- ① Hans Kerkhoff 023 - 5288577

Zondag 5 juli 18.00 – 22.00

Bloemen, Vlinders en onbekende duinvalleien op het Kraansvlak

Zet de eerste voetstappen in een gebied dat tot 1 juli gesloten is geweest. Van uitgestrekte strandvlaktes tot intieme valleien, over het Wurmenveld en het Kraansvlak naar Bloemendaal aan Zee en weer terug via het Duinpieperpad met zijn unieke zeedorpenlandschap en natte duinvalleien.

- ⊙ Vertrek vanaf het spoorfiets-tunneltje in Zandvoort-Noord, met de fiets te bereiken via het Visserspad, met de auto via Zandvoort-Noord, einde Wattstraat. Verrekijker, drinken en iets te eten meenemen.
- ① Jacqueline van Klaveren 020-6818099

Donderdag 23 juli 19.00 – 20.30

Natuur en Beheer Wandelbos Groenendaal

i. s. m. Gemeente Heemstede.

- ⊙ infopaneel grote parkeerplaats bij het restaurant.
- ① Roelof Boddaert 023 - 5717773

Excursies gaan altijd door, ook als het regent. Aanmelden is niet nodig, tenzij aangegeven.

⊙ = plaats van vertrek; = fiets; ① = informatie; = (ook) voor kinderen; ~~X~~ = niet voor kinderen

Zondag 9 augustus 11.00 – 12.30

Natuur in de stad Haarlem

Tijdens een rondwandeling wordt de natuur in Haarlem onder de loep genomen. Op zoek naar bijzonderheden in de Bolwerken en Kenaupark? Zijn dat Leilindes op de Grote Markt? Zit er nog leven in het Spaarne en wat doen die vreemde drijvende bakken groen er? Kortom verrassend "groen" in de oude binnenstad!

- ☉ Start vóór Albert Heijn in het station Haarlem CS
- ① Aanmelden graag, maar hoeft niet. Informatie: Ronald van Zon: 023-5492719

Woensdag 19 augustus 19.00 – 20.30

Avondexcursie Eindhovenout

Eindhovenout is een oud landgoed en het reservaat is een restant van de oorspronkelijke natte laagvlakte tussen Haarlem en de duinen.

- ☉ parkeerplaats bij middelbare school Sancta Maria.
- ① Dik Vonk 023-5254140

Zondag 23 augustus 13.00 – 15.30

Heide-excursie in de oude duinen van de Zilk

De duinzoom van de Zilk getuigt van een respectabele oorsprong. Terwijl de Hollandse kust overwegend kalkrijke duinen heeft, vinden wij hier een zeldzame en kalkmijdende heidevegetatie. Wilt u weten waarom, kom dan naar deze excursie. Toegangskaat AWD verplicht.

- ☉ AWD- ingang de Zilk bij het dorp de Zilk (Joppeweg 1, Noordwijkerhout)
- ① Margo Slot 023 - 5276145

Zaterdag 29 augustus 10.30 – 12.00

Fietsexcursie Natte Duinvalleien Zuidervlak

U maakt kennis met de vegetatie van natte duinvalleien, waar onder drie soorten Gentiaan, Krielparnassia, Geelhaartje en wellicht een enkele late orchidee. Er leven ook Hazelwormen!

- ☉ Nationaal Park informatiepaneel ingang Duin & Kruidberg
- ① Graag vooraf aanmelden bij Yneke Bettink 023 – 525 4995

Zondag 30 augustus 11.00 – 12.30

Excursie Waterbeestjes Hekslootpolder

We gaan met (groot)ouders en kinderen kijken naar de dieren in minder schoon boezemwater en in een schone sloot. Neem een wit bakje of een licht gekleurde afwasbak mee om de dieren goed te kunnen bekijken. De gidsen hebben opzoekkaarten en weten hoe de diertjes leven.

- ☉ vanaf het infopaneel Spaarnwoude bij het parkeerplaatsje hoek Vondelweg/ Spaarndamseweg.
- ① Dik Vonk 023-5254140

Zondag 6 september 10.00 – 13.00

4 seizoenen zomerwandeling Amsterdamse Waterleidingduinen i.s.m. Waternet

Een stevige wandeling waarbij dezelfde route ieder seizoen fascinerend anders is.

Met bomen vol bessen en de kans dat we de damherten hun nieuwe geweien zien schuren. Neem iets te drinken en te eten mee. Toegangskaat verplicht.

- ☉ Waterleidingduinen, ingang Panneland. Dezelfde route wordt weer gelopen op 1 november
- ① Margo Slot 023-5276145

Dinsdag 8 september 19.00 – 20.30

Vruchten en Zaden Leyduin

Het bos maakt zich op voor de herfst. Bomen en struiken vormen vruchten en zaden en dieren zoals de eekhoorn gebruiken ze als voorraad om de winter door te komen.

- ☉ Parkeerplaats Leyduin, Manpadslaan, Heemstede.
- ① Marc van Schie 023-5351239

Zondag 13 september 11.00 – 12.30

Strandexcursie voor kinderen Parnassia

Wat is er allemaal te vinden op het strand en hoe komt het daar? Als je dat graag wilt weten, ben je van harte welkom. (Ouders gaan niet mee.)

- ☉ strandopgang bij Strandpaviljoen Parnassia in het Nationaal Park,
- ① Frank Jansen 023 - 5290984

Dinsdag 15 september 18.00 – 19.30

Het landschap als geschiedenisboek

Fietsexcursie Spaarnwoude

Een afwisselende fietsroute door een stuk van Spaarnwoude dat van historische betekenis is. Dit gebied is bij uitstek geschikt om te laten zien hoe een landschap in de loop der eeuwen kan veranderen. We fietsen 5000 jaar terug in de geschiedenis en stappen regelmatig af om kennis te maken met landschap, cultuurhistorie en natuur. Zorg voor goede schoenen en zo mogelijk een verrekijker. Ongeschikt voor kinderen.

- ☉ Standbeeld van Hansje Brinkers op de Spaarndammerdijk in Spaarndam
- ① Aanmelden bij: Jonne Misset 023 – 5274950 of jonnemisset@vodafonevast.nl

---

Excursies gaan altijd door, ook als het regent. Aanmelden is niet nodig, tenzij aangegeven.

☉ = plaats van vertrek; = fiets; ① = informatie; = (ook) voor kinderen; = niet voor kinderen

Zaterdag 19 september 10.00 – 15.30

Natuurwerkdag Amsterdamse Waterleidingduinen

Wij gaan met de fiets de duinen in om Amerikaanse vogelkiers te zagen. Kom bij voorkeur op de fiets (🚲). Er zijn ook fietsen te leen. Breng werkkleding, laarzen en koffie/thee mee. Voor vlaai bij de koffie wordt gezorgd. Kijk voor meer informatie op www.ivn.nl/zuidkennemerland

- 📍 Verzamelen bij Café de Doofpot in De Zilk
- 📞 Aanmelden en informatie Marc v. Schie 023 – 5351239 of publiciteit@ivnzk.nl

Zondag 27 september 11.00 – 13.00

Herfstwandeling op de Begraafplaats Kleverlaan i.s.m. KNNV

Deze excursie is een vervolg op onze jaarlijkse voorjaarsexcursie op de begraafplaats. Er wordt niet alleen gekeken naar het monumentale van de bomen, maar ook hoe ze zich voorbereiden op de winter.

- 📍 Ingang Algemene Begraafplaats aan de Kleverlaan.
- 📞 Anneke Koper 023 - 5362331

Zondag 20 september 11.00 – 12.30

Zaden en Vruchten Romolen Heempark

Het Romolen Heempark ligt er weer prachtig bij. Dit is de tijd van het jaar dat bomen en struiken vruchten hebben. Wij kijken naar vorm en variatie in zaden en vruchten en de manieren waarop zij zich verspreiden.

- 📍 Verzamelen op de brug op Laan van Angers (hoek Europaweg) nabij de ingang van het park
- 📞 Marc van Schie 023-5351239

Donderdag 1 oktober 20.00 – 21.30

Paddestoelenlezing i.z.m. KNNV

Lezing over Paddestoelen in Zuid Kennemerland, tevens opvris-cursus voor gidsen

- 📍 NME Ter Kleef, Kleverlaan 9, Haarlem
- 📞 Leo van der Brugge 023-5261584

Zondag 4 oktober 10.30 – 16.00

Paddestoelendag Elswout 🚲

Jaarlijks evenement over de wereld van schimmels en paddestoelen i.s.m. Staatsbosbeheer

- Paddestoelenexcursies van maximaal 1,5 uur starten om 11.30, 12.30, 13.30 en 14.30 uur.
- Dialezingen van 20 minuten: aanvang iedere heel uur van 11.00 tot en met 15.00 uur.
- Kinderexcursies (4 t/m 10 jaar) om 12.30 en 14.30 uur. Duur ca. 1 uur. (zonder ouders)
- Puzzeltocht voor kinderen met ouders, knutseltafel, sprookjesfiguren in het bos

- eetbare paddestoelen en kweekstammetjes te koop

Voor de indeling in excursiegroepen haalt men gratis kaartjes bij de informatiekraam in het Koetshuis. Er zijn meerdere excursies tegelijk.

- 📍 Entree Elswout via het poortgebouw aan de Elswoutslaan 12a, Overveen. Kom bij voorkeur op de fiets. Het parkeerterrein links van het poortgebouw loopt snel vol. In de omgeving mag niet langs de weg geparkeerd worden. Toegangkaart Elswout (EUR 0,50) is verplicht.
- 📞 Jan Saveur 023 - 5276896

Zaterdag 10 oktober 9.30 – 15.30

Zagen op Duinvliet

Leef je uit in de natuur! Esdoorns zagen in een verscholen paradijs! Werkdag op landgoed Duinvliet, gelegen tegenover de ingang van Elswout aan de rand van Haarlem. Het is een mooi landgoedbos met zeer oude loofbomen.

Breng zelf werkkleding, laarzen en eigen koffie/thee mee. Voor vlaai bij de koffie wordt gezorgd.

- 📍 Verzamelen op de parkeerplaats van landgoed Elswout aan de Elswoutlaan
- 📞 Aanmelden en informatie Marc v. Schie, 023 – 5351239 of publiciteit@ivnzk.nl

Zondag 18 oktober 10.30 – 16.00

Paddestoelendag Linnaeushof

Regelmatig vertrekken er excursiegroepen door het gebied op zoek naar paddestoelen. De excursies zijn gratis. Verder is er een gevarieerd programma rondom paddestoelen.

- 📍 Linnaeushof
- 📞 Let op de lokale pers voor meer informatie of kijk op www.ivnzk.nl. Informatie: Leo van der Brugge 023 - 5261584

Zondag 18 oktober 8.00 – 10.30

Weidevogelexcursie Hekslootpolder

I.s.m. Vereniging Behoud de Hekslootpolder en Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland
Kijker meenemen. Denk om warme kleding.

- 📍 Infopaneel hoek Spaarndamseweg/ Vondelweg, Haarlem
- 📞 Eric van Bakel 023 - 5393507

Zondag 18 oktober 16.00 – 17.30

Wilde herfstexcursie voor kinderen 🚲

Laat je verrassen wat er allemaal in de duinen te beleven valt! Toegangskaart AWD verplicht.

- 📍 Amsterdamse Waterleidingduinen Ingang Zandvoortse laan
- 📞 Frank Jansen 023 - 5290984

Excursies gaan altijd door, ook als het regent. Aanmelden is niet nodig, tenzij aangegeven.

📍 = plaats van vertrek; 🚲 = fiets; 📞 = informatie; 👶 = (ook) voor kinderen; ✖ = niet voor kinderen